

MED ANDRE ORD

Arbeiderpartiets ledelse stilte seg ikke i spissen for de store reformene som kvinnerevolusjonen satte på dagsorden. I stedet fikk Ap-ledelsen jobben med å bremse krav som stod i motsetning til markedsøkonomi og EU-tilpasning.

Ap-ledelsen o

Siri Jensen har jobbet med kvinnepolitikk og faglige spørsmål i mange år, er representant for Kvinnefronten i Kvinner på tvers, i Samordningsgruppa for 6-timersdagen og er medlem av sentralstyret i AKP.

Ulike avisoppslag den siste tida har pekt på at Ap har problemer med kvinnene, og det har vært lagt vekt på mangelen på markerte kvinner i toppen. Det spiller sikkert sin rolle at kvinnene glimrer med sitt fravær i lederstriden, men Aps virkelige problem i forhold til kvinnene ligger i politikken.

På en måte er dette paradoksal. Ap og Gro Harlem Brundtland frontet Norge i en tid da kvinneforskere og kvinnebevegelser over hele verden så på Norge og Skandinavia som likestillingens hjemland. De så – og ser fortsatt – på kjønnskvotering og det høye antallet kvinner i politikken, og på permisjonsordninger og støtteordninger for aleneforsørgere som gjør det mulig å kombinere familie og jobb.

Forbedringer i kvinners situasjon er blitt kjempet fram av en brei og sammensatt kvinnebevegelse. En viktig forutsetning var det store antallet kvinner som i disse årene gikk ut i lønnet arbeid, fra 1960 til 85 dreier det seg om rundt en halv million kvinner. Behovet for arbeidskraft og kvinners egne ønsker dro i samme retning, i det som kvinneforskere har kalt den norske kvinnerevolusjonen.

Reformer

Dette endret kvinners stilling og også kvinners tanker om seg sjøl. Kvinnekampen handlet om arbeid og barnehager og lønn; men den hand-

let også om abort og porno og kjønnskvotering – store diskusjoner som i bunn handlet om kvinners likeverd som mennesker. Kvinner så at de kan gjøre alt som menn kan – og minst like bra. Samtidig som de fortsatt blir behandlet som annenrangs blant annet når det gjelder lønn, og det fortsatt er dem som må tilpasse arbeidslivet sitt til familiens behov.

Behovet for kvinners arbeidskraft gjorde det mulig for kvinnebevegelsen å presse fram tilpasninger i arbeidslivet, og Ap gjennomførte reformer i permisjonsordninger og fikk støtte for det. Ap var for selvbestemt abort. De var for bygging av barnehager, men med på at prisene steg.

Ap tok imidlertid aldri konsekvensene av kvinnerevolusjonen. Flertallet i arbeiderklassen var nå kvinner, men kvinnene vokste fram som en sterk og sjølstendig kraft for seint til å bli en del av klassekompromisset. Sosialdemokratiet har vært grunnleggende mannsdominert; dette preger også kritikere som Hjøllum og Ebbing som i sine artikler i denne serien fullstendig overser kvinnene.

Ikke i spissen

Arbeiderpartiets ledelse stilte seg ikke i spissen for de store kvinnereformene som kvinnerevolusjonen satte på dagsorden: 6 6-timersdagen, heving av kvinnelønna/likelønn og en velferdsstat som ikke bygger på kvinners gratisarbeid. Dette er krav om et arbeidsliv og et samfunn som ikke lenger bygger på at menn er normalen og kvinner de andre. I stedet fikk Ap-ledelsen jobben med å bremse kravene som står i motsetning til markedsøkonomi og EU-tilpasning.

En del av Ap-kvinnene gikk på 80-tallet aktivt inn for 6-timersdagen og deltok i Samordningsgruppa for 6-timersdagen; selv om de sloss innad i eget parti. Men etter at Arbeidstidsutvalgets innstilling forelå i 1987, var det slutt. Gjennomgangsmelodien ble at vi har ulike behov i ulike faser i livet – fleksibiliteten og angrepene på normalarbeidsdagen var i full gang. Kravet om 6-timersdagen er både et forsvar for normalarbeidsdagen, mot ar-

beidsgiverstyrt fleksibilitet, og et krav som vil gjøre det mulig for det store flertallet av kvinner å jobbe full tid, med full lønn.

Få arbeidstakere, og enda færre kvinner, har mulighet til å oppnå reell individuell valgfrihet når det gjelder arbeidet; de fleste erfarer at de er avhengig av den beskyttelsen kollektive avtaler gir. Individuelle ordninger gjør ikke noe med arbeidslivet og kjønnsdelinga som helhet, men forsterker kvinnenes ansvar for å finne gode tilpasninger i eget liv. Sidsel Bauck, Ap-medlem, tidligere leder av Handel og Kontor og en forkjemper for lavtlønte kvinners lønn og arbeidsforhold, uttrykte seg slik på den aller første Kvinnekonferansen: «Fjerning av 6-timersdagen med full lønnskompensasjon som målsetting er etter min mening et svik og

et forræderi mot reell likestilling.»

Kvinnelønna

Kampen for kvinnelønna har hele tiden støtt mot Aps politikk. Alle forsøk på å gjøre det til et politisk spørsmål at halve befolkningen systematisk lønnes lavere på grunn av kjønn, er konsekvent blitt møtt med at dette er en sak for forhandling mellom partene i arbeidslivet og politikerne kan ingenting gjøre. Mens politikerne kan gå inn for lønnsstopp og moderasjonslinje, er heving av kvinnelønna ikke mulig.

Ap-ledelsen har også hatt jobben med å legge strategien for tilpasning av den norske velferdsstaten til EU, med konkurranseutsetting/privatisering og den såkalte arbeidslinja som i praksis har betydd kutt i støtten til eneforsørgere, innstramning i

AP I KRISE

Hva er årsakene til Arbeiderpartiets tilbakegang? Har sosialdemokratiet utspilt sin rolle? Vi inviterer fagfolk og politiske aktører til analyse og debatt. Tidligere innlegg i serien finner du på: www.klassekampen.no/kommentar.

g kvinnene

PROBLEMER: Aps problemer med kvinnene vil fortsette, sjøl med Sylvia Brustad og Karita Bekkemellem Orheim på laget.

FOTO: SCANPIX

uføretrygd og mistenkelig-gjøring av syke og trygdede. Dette har store konsekvenser for kvinners daglige liv og arbeid.

Aps politikk er tydelig uttrykt i Kleppeutvalgets innstilling «En nasjonal strategi for sysselsetting i 90-årene» som kom i 1992, parallelt med tilpasningen til EØS og EU. Denne innstillingen var et felles dokument der representanter for alle Stortingspartiene deltok, SV kom med noen mindre merknader og Frp mente de andre ikke gikk langt nok. Innstillingen ble aldri politisk behandlet, men ble siden lagt til grunn som noe det er enighet om, både i regjeringa og i LO.

Kleppeutvalget

I innstillingen finnes tenkningen bak moderasjonslinja, med tydelig brodd mot

den voksende misnøyen med de lave kvinnelønningene, særlig i offentlig sektor. Grunnpremisset om at konkurranseutsatt industri må være lønnsledende gjentas i en mer forpliktende versjon. Dette ble først formulert i den såkalte Aukrustmodellen foran lønnsoppjøret i 1966. Nylig ble det gjentatt i Arntsenutvalget, der lederne for hovedorganisasjonene ble bundet opp foran tariffoppjøret i 2000. Etter sterkt og langvarig press nedenfra og trusler om utmelding av LO, har Gerd Liv Valla og Kjell Bjørndalen i år blitt enige om at grupper som har blitt hengende etter, skal kunne få noe ekstra. Det gjenstår å se hva det blir i praksis.

Kleppeutvalget etterlyste allerede i 1992 økt konkurranse i offentlig sektor, endringer av Arbeidsmiljøloven

i retning økt fleksibilitet i arbeidstider og svakere stillingsvern. Her finner vi kimen til forslag om begrenning i streikeretten som siden er kommet fra Arbeidsrettsrådet og Stabelutvalget. Her finnes linja for kutt i trygdene, disse må ikke være så gode at folk ikke vil søke arbeid hardt nok, det er blant annet bekymring over at vår dagpengeordning er for gunstig. Mange av disse forslagene er seinere blitt utdypet, blant annet i velferdsmeldinga som kom i 1995 og som inneholdt kutt i støtten til eneforsørgere.

I slike strategidokumenter er det ingenting å hente for kvinnene, ikke engang i retorikken. Kvinnenes interesser er ikke omtalt, langt mindre analysert. Kvinnepolitikken ble overlatt til departementet med vekslende navn, nå Bar-

ne- og familiedepartementet, med beskjedne utspill som ikke rokket ved hovedlinjene. Ap gjorde en periode kampen mot kontantstøtten til kvinnepolitisk hovedsak og fikk mye støtte for det. Mangel på oppfølging av standpunktet i regjeringssosisjon og lite synlig engasjement for alternativer som kunne lette kvinnenes situasjon, som for eksempel 6-timersdagen, har redusert kontantstøttesakens betydning for partiet.

To strategier

Ap har gjennomført kjønnskvoteing, men representanter for kvinnenes interesser glimrer med sitt fravær når store spørsmål er på dagsorden. Janneke van der Roos skriver - i en artikkel i boka «Hun og han, kjønn i forskning og politikk», at utviklingen av en kvinnevennlig stat krever to strategier: Kvinners erobring av politiske kommandoposisjoner og forvaltningsposisjoner, og erobring av disse posisjonene ved kvinne- og likestillingsengasjerte kvinner (og menn). Det trengs representasjon for kvinneinteresser og som eksperter på kvinne-, kjønns- og likestillings spørsmål. Det holder ikke bare å ivareta kjønnsdimensjonen, men også kjønnskonflikt dimensjonen, det at kvinner og menn kan ha forskjellige og motstridende interesser må institusjonaliseres.

Heller ikke i Aps behandling av innvandrings spørsmål har kvinneinteressene fått plass. Det opplagte kravet om sjølstendig status for innvandrerkvinner er fortsatt ikke gjennomført. Kvinner som flykter fra kjønnsbasert forfølgelse blir ikke trodd. Kvinners rett til sjølstendighet underordnes en restriktiv innvandringspolitikk.

Ap har lenge fått drahjelp av fagbevegelsen, og tunge folk i ledelsen i fagbevegelsen har sittet i Aps sentralstyre. Men denne innflytelsen har ikke vært brukt i forhold til kvinnenes krav, disse er kjømpet gjennom i allianse med kvinnebevegelsen utenfor fagbevegelsen.

Skjebnesvangert

I forhold til kvinnene gjorde fagbevegelsen på 70-tallet

noen skjebnesvangre valg. Akkurat da den nye kvinnebevegelsen var i sin begynnelse, valgte Ap som sin linje i fagbevegelsen i 1969 å nedlegge LOs sentrale og lokale kvinneemnder og det særegne kvinnepolitiske arbeidet. Historiske erfaringer med kvinnearbeid og kvinnekamp innafor LO ble usynliggjort. I Oslo møtte vedtaket stor motstand, og den lokale kvinneemnda ble ikke nedlagt før i 1977. Da denne i 1975 søkte om midler til en faglig landskonferanse, svarte LO at dette ville være i strid med vedtaket på kongressen. Med dette ble det satt sluttstrek for særegen kvinneorganisering i LO. Vedtaket fra

” Sosialdemokratiet har vært grunnleggende mannsdominert ” kongressen ble i en lang periode nærmest tolket som at særegen kvinneorganisering var forbudt. Kvinner i lederposisjoner i ulike forbund måtte møtes i hemmelighet for å utveksle erfaringer og støtte hverandre. Den nye bølgen av kvinnekamp i fagbevegelsen kom samtidig med den radikale opposisjonen og ble ofte bekjempet på linje med den.

Kvinnekampen i fagbevegelsen kunne ikke stoppes, men fikk vanskelige kår, og ble i stor grad ført mot Ap-dominans. På tross av kjønnskvoteing i Ap, var sentrale talspersoner for Ap i fagbevegelsen i lang tid mot kjønnskvoteing der. Da kvinnelønnskampen for alvor kom på dagsorden var det moderasjonslinja som gjaldt, både i Ap og LO sentralt. For store grupper av kvinner i fagbevegelsen, vokst opp med likestilling som noe selvsagt og med kvinnelønnskamp på dagsorden, er ikke Ap noe alternativ.

Et moderne Ap med Stoltenberg ved roret vil privatisere og konkurranseutsette offentlig sektor, legge forholda til rette for fleksibilisering og moderasjonslinje og fortsette EU-tilpasningen. Aps problemer med kvinnene vil fortsette. Det kan ikke rettes opp med noen kosmetiske grep. Det hjelper heller ikke at hele Norge på Dagsrevyen kan se sentrale Ap-politikere med Sylvia Brustad i spissen håndføre av et miljøopprør fra yngre kvinner i Stortingsgruppen.

Siri Jensen